ΤΟ ΠΑΝΗΓΥΡΙ ΤΗΣ ΠΕΤΡΑΣ

τοῦ κ. Πολ. Παπαχριστοδούλου

Τὸ κάμα τοῦ ἥλιου σκούζε πέτρες. Κι' ὅμως ἡ ἀρμαθειὰ τῶν ἀμαξιῶν προχωροῦσε σὰν τὴν σαρανταποδαροῦσα, ἀργὰ - ἀργά, ὅσο τὸ βῆμα τῶν βωδιῶν, ποὺ στριφτοκέρατα καὶ στριφτοποδαράτα πραβοῦσαν μὲ τὰ χαμαλιὰ καὶ τὰ χάντρα στὸ μέτωπο τὸ βαρὺ ἀμάξι μὲ τοὺς πανηγυριῶτες. Βλέποντας τὴ μακρόσυρτη σειρὰ τῶν ἀμαξιῶν μὲ τὰ λογῆς λογῆς ζῶα ἀνάκατα να σέρνουν, θαρεῖς κι' ἔβλεπες πανάρχαια μετανάστευση λαῶν, ποὺ φέρνοντας τὸ εἶναι της, ἔψαχνε νὰ βρεῖ τόπο ἀρεστὸ γιὰ νὰ στήσει τοὺς βωμούς της καὶ τὴν ἑστία της καὶ τὴ φτωχὴ καλύβα της μόνιμα, στὸν ἴσκιο τοῦ βωδάμαξου. Ἀρχαία πομπὴ σὲ γλυπτὴ παράσταση. Μιὰ χλαλοή, μιὰ βοή, ὁμιλίες ἀνάκατες, γέλια πολυθόρυβα, μελωδίες λαϊκὲς μὲ κέφι, πειράγματα πουμπικὰ καὶ σκώμματα καὶ πάλι γέλια.

Μιὰ πομπὴ ἑκατὸ ἀμαξιῶν, ποὺ ξεκίνησε σὲ πορεία μὲ χίλιους ἀνθρώπους πιστοὺς καὶ εὐλαβητικούς, μὰ καὶ γλεντζέδες, ποὺ πήγαινε στὴ μικρὴ πολιτεία, ὅπου στὴν πανάρχαια ἐκκλησιὰ ἡ Παναγία, μαύρη καὶ λερωμένη καὶ θεοσκότεινη εἰκονισμένη, χάριζε ὑγεία, ἔδινε χαμένες δυνάμεις, σκορποῦσε χάρες μεγάλες. Τρελλοὺς τοὺς ἔδινε τὰ χαμένα φρένα, κουτσοὺς τοὺς ἔδινε τὸ πόδι γερό, παρμένους τοὺς ἔστηνε ὀρθούς, βουβοὺς τοὺς χάριζε λαλιὰ καὶ φθόγγο, κουφοὺς ἀκοὴ καὶ τυφλοὺς τὸ φῶς τῶν ματιῶν τους. Καμμιὰ Παναγιὰ τῶν καιρῶν καὶ τόπων τῆς Θράκης καὶ τώρα καὶ πρὶν Χριστοῦ, δὲν εἶχε ποτὲ τόση δύναμη καὶ τόση εὐκολία στὰ θάματα. Φτάνει νὰ ξεκινοῦσες καβάλλα στάλογο, ἢ στ' ἀμάξι κάτω ἀπὸ τὴν τέντα ἁπλωμένη, γιὰ νὰ βρεῖς τῆς χάρης της τὴ δύναμη. Πόσοι στὸν καιρό, ποὺ ἡ θύμηση φτάνει, δὲ βρῆκαν τ' ἀγαθὰ ποὺ πρόσμεναν χρόνια ἀπὸ τοὺς γιατρούς. Κοιμήθηκαν ἀπὸ βραδὺς βουβοὶ κι' ἀμίλητοι καὶ τὸ πρωὶ μὲ τ' ἅγια, προσπερνῶντας πάνω τους ὁ παπάς, κέρδισαν τὴ μιλιά τους. Ἀλυσοδεμένοι σαράντα μέρες καὶ χεροδύναμοι, ποὺ νὰ καταλύσουν τὴν ἐκκλησιά, σὰν ἀρνιὰ μαντρωμένοι ἀκολούθησαν τὴν πομπὴ ἐπιστρέφοντας στὰ σπίτια τους ἥμεροι.

Μέσα στὴν σκοτεινὴ ἐκκλησοῦλα τῆς μικρῆς πολιτείας, ποὺ παμπάλαιη ἀπόπνεε σαπίλα καὶ τὰ ξύλα της ἔτριζαν νὰ χυθοῦν ἀξύλα χάμω καὶ νὰ ρέψουν, κι' ὁ σκόρος τρυποῦσε τὸ ξύλο, ζοῦσε ἡ ἁγιασμένη, ἡ θαυματουργὴ εἰκόνα μὲ τὸ βρωμισμένο πλαίσιό της, ποὺ ἀπὸ χρυσὸ παράλλαξε σὲ μαῦρο πίσσα ἀπὸ τὰ χέρια τῶν πιστῶν μὲ τὸ τζάμι θαμπό, μὲ τὰ τάματα προσκολλημένα, κι' ἀπὸ κάτω μιὰ ἀμυδρὴ προσωπίδα. Οὔτε πρόσωπο Παναγίας, οὔτε Χριστοῦ παιδικὸ χαμόγελο. Ἀσῆμι ἀστραφτερὸ σκέπαζε τὸ κορμὶ καὶ τὰ πάντα κι' ἄφηνε σχηματισμένο τὸ μέρος τῶν χεριῶν καὶ τὸ μέρος τοῦ προσώπου, κι' ἀνοιχτό, ὅπου μάντευες πὼς μιὰ φορὰ ὁ παλιὸς ζωγράφος εἶχε ζωγραφίσει γλαφυρὸ τὸ πρόσωπο τῆς Παναγίας καὶ τὰ χέρια κρινοδάχτυλα.

Ἕνα μαῦρο ξύλο τζαμωτὸ ἁγιωσύνης καὶ θαυμάτων, στολισμένο μὲ τ ά μ α τ α (χέρια, πόδια, ἀνθρώπινα ὁμοιώματα, καρδιὲς) ἀφιερωμένα μὲ δάκρυα καὶ πίστη καὶ ὑποταγή. Ὁ κουτσὸς ἕνα πόδι, ὁ κουλὸς ἕνα χέρι, ὁ φρενιασμένος μιὰ καρδιά. Τερατουργήματα κατεργασίας καὶ τέχνης τοῦ συναφιοῦ τῶν κουγιουμτζήδων, ποὺ εἶχαν δεξιὸ χέρι νὰ σκαλίζει καὶ νὰ τυπώνει στὸ ἀσῆμι κακότεχνα ὅλα τὰ κομμάτια τοῦ κορμιοῦ: κεφάλια μὲ λίγο λαιμό, ποδάρια ἀπὸ τὸ γόνατο καὶ κάτω, ποδάρια ἀπὸ τὸ μηρό, χέρια ἀπὸ τὴ μασχάλη καὶ τὸν ἀγκῶνα καὶ ὁλόκληρα κορμιά, θαρεῖς ἀντίγραφα ἀρχαίων ἀτέχνων εἰδώλων τῆς Τανάγρας.

⁂

Καὶ ἡ πομπὴ προχωροῦσε μὲ λαχτάρα ν' ἀντικρύσει τὴ μικρὴ πολιτεία, νὰ μπεῖ στὸ παμπάλαιο ἐκκλησάκι, ν' ἀντικρύσει μὲ σέβας καὶ φόβο τὴ μικρὴ εἰκόνα τὴ θαυματουργὴ καὶ ν' ἀγγίξει μὲ τὰ τέσσερα ἄκρα τῶν δακτυλιῶν τοῦ δεξιοῦ χεριοῦ τὸ μαῦρο πλαίσιό της, νὰ πέσει χάμω μὲ τὸ μέτωπο στὸ λιθόστρωτο τῆς ἐκκλησιᾶς καὶ νὰ παρακαλέσει. Νὰ δεηθεῖ βουβά, ἀκούοντας τὴν ἀκολουθία καὶ τὰ τροπάρια τῶν ὕμνων της. «Α ἱ γ ε ν ε α ὶ π ᾶ σ α ι μ α κ α ρ ί ζ ο μ έ ν σ ε τ ὴ ν μ ό ν η ν Θ ε ο τ ό κ ο ν. Ν ε ν ί κ η ν τ α ι τ ῆ ς φ ύ σ ε ω ς ο ἱ ὅ ρ ο ι, ἐ ν σ ο ὶ π α ρ θ έ ν ε ἄ χ ρ α ν τ ε, π α ρ θ ε ν ε ύ ε ι γ ὰ ρ τ ό κ ο ς κ α ὶ ζ ω ὴ π ρ ο μ ν η σ τ ε ύ ε τ α ι θ ά ν α τ ο ν, ἡ μ ε τ ὰ τ ό κ ο ν π α ρ θ έ ν ο ς κ α ὶ μ ε τ ὰ θ ά ν α τ ο ν ζ ῶ σ α, σ ῴ ζ ο ι ς ἀ ε ί, Θ ε ο τ ό κ ε τ ὴ ν κ λ η ρ ο ν ο μ ί α ν σ ο υ».

Ἐπὶ δεκαπέντε μέρες τώρα δεήθηκαν στὶς ἐκκλησιὲς κάθε ἀπομεσήμερο καὶ παρακάλεσαν τὴν Παναϊὰ νὰ μεσιτέψει στὸ Θεό. Οἱ παπάδες ὀνόμασαν ὅλους τοὺς ζωντανοὺς στεκάμενους μπροστά τους καὶ δεήθηκαν. Αὐτὸ δὲν εἶναι ἀρκετό. Ταξιδεύει τώρα ἡ μακρόσυρτη σαρανταποδαροῦσα νὰ προσκυνήσει, νὰ δεηθεῖ, νὰ ὑποταχθεῖ, ὡς ποὺ νὰ κερδίσει τὸ ἔλεος τῆς Παναΐας, νὰ λυτρωθεῖ ἀπὸ τὰ πάθη καὶ τὰ δεινά: «τῶν παθῶν καὶ δεινῶν με διάσωσον».

⁂

Καὶ ἡ πομπὴ προχωρεῖ καὶ ἀνεβαίνει τὸ δρόμο στὴν πλαγιὰ καὶ κατεβαίνει στὸν κάμπο, καὶ προσπερνᾶ τὸ βάλτο, καὶ βυθίζει τοὺς τροχοὺς στὸ ρέμα καὶ πάλι σέρνεται στὴ σκόνη τοῦ δρόμου, ποὺ ὑψώνεται καὶ πνίγει καὶ σβήνει τὴν πομπή.

Νὰ ἡ μικρὴ πολιτεία φάνηκε. Οἱ λεῦκες μὲ τὰ πλατάνια ὑψώνουν τὸ μπόϊ τους καὶ τὶς φυλλωσιές τους. Δὲν ἔχει ὑψηλὸ καμπαναριὸ νὰ μᾶς τὸ δείξει, οὔτε τροῦλο νὰ μᾶς φανερώσει τὸ σταυρό του. Τὸ νερὸ γάργαρο τρέχει τραγουδῶντας στὴ ρίζα τοῦ πλατάνου. Ἐκεῖ στὴ μεγάλη πλατεία ὅπου λύνονται τὰ μεγάλα προβλήματα τοῦ τόπου, λύνουν τοὺς ζυγοὺς τὰ πρῶτα ἀμάξια καὶ κάθε αὐλὴ δέχεται τοὺς μουσαφιρήδες.

—Καλῶς ἤρτετεν.

—Καλῶς ἤρτετεν.

Οἱ αὐλὲς ἀνοίγουν νὰ δεχτοῦν τὰ ἀμάξια μὲ τὴν καλοπροαίρετη διάθεση. Τὰ σπίτια νὰ δεχτοῦν τοὺς πανηγυριῶτες. Οἱ φοῦρνοι νὰ ψήσουν τὰ σφαχτά, τὰ βαρέλια νὰ ποτίσουν τὸ γλεντζὲ λαό, μὲ τὸ Θρακικὸ βάλσαμο εὐλογημένο ἀπὸ τὸ Διόνυσο, ποὺ τὴν προσευχὴ ἤξερε νὰ τὴν ἀνακατεύει μὲ τὴ χαρὰ στὸ φαγοπότι.

Οἱ καμπάνες χτυποῦν νὰ διαλαλήσουν τὸν ἐρχομό τους. Κι' ἀπὸ χωριὸ σὲ χωριὸ μεταδίνεται ὁ ἦχος καὶ κατεβαίνουν ἀπὸ παντοῦ καινούργια πλήθη. Κι' ὁ Σ κ ο ύ π ι λ ο ς στέλνει ἀπὸ τὰ παλιά του κάστρα ἀσπροντυμένους — μὲ τὸ πανὶ τοῦ ἀργαλειοῦ του σὰν τὸ χιόνι — ἄντρες καὶ γυναῖκες. Εἶναι ἀπόγονοι παλιᾶς γενιᾶς μὲ τ' ἀρχαιόπρεπα λόγια του στὸ στόμα.

Ἡ ἐκκλησιὰ σὰν μερμηγκοφωλιά. Μπαινοβγαίνουν τὰ πλήθια. Προσ-

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 11)

[illegible] Ν. ΠΕΤΡΑΣ: Α. Κουρτίδης, Χ. Κιοσές, Ι. Καραλέξης, Κ. Δουγανᾶς, Ν. Κατσούνης, Η. Μαλασίδης, Α. Γιαννακίδης, Χ. Εὐσταθόπουλος, Α. Ἀλεξανδρόπουλος, Ι. Γούδας.

ΙΕΡΟΣ ΝΑΟΣ ΚΟΙΜΗΣΕΩΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ ΣΥΝΟΙΚΙΑΣ 40 ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ

Φέρεται εἰς γνῶσιν τῶν φιλεόρτων καὶ φιλακολούθων χριστιανῶν ὅτι τὴν προσεχῆ Δευτέραν 15ην τρέχοντος ἑορτὴν τῆς Κοιμήσεως τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου, πανηγυρίζει ὁ ἱερὸς ναὸς τῆς «Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου» τῆς συνο[illegible]ς μας.

Ἀφ' ἑσπέρας τελεσθήσεται ἑσπερινός, ἀγρυπνία καὶ περιφορὰ τῆς Ἁγίας καὶ θαυματουργοῦ εἰκόνος τῆς Παναγίας τῆς Πέτρας, τῆς ἐσχάτως ἐκ Τουρκίας μετακομισθείσης παρ' ἀτόμου πρὸς τοῦτο εἰδικῶς ἀποσταλέντος.

Τὸν χορὸν θέλει διευθύνῃ ὁ καλλίφωνος ἱεροψάλτης Δημ. Μήτρος.

Λεωφορεῖα εὑρισκόμενα εἰς τὴν στάσιν Συντριβανίου ἔμπροσθεν τοῦ Ἀσύλου, θὰ ἐκτελῶσι τὴν συγκοινωνίαν μὲ ἐπίβλεψιν ἐπιτροπῆς διὰ τὴν τακτικὴν τῶν λειτουργιῶν.

(149) Ἡ Ἐπιτροπὴ

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 6)

κυνοῦν, δέονται, παρακαλοῦν, ψέλνουν, μπρουμυτίζουν ὡς τὸ μάρμαρο τῆς ἐκκλησιᾶς.

—Παναΐα, σῶσε, ἄνοιξε τὰ μάτια τοῦ παιδιοῦ μου.

—Παναΐα, δρόσισε τὴν ψυχή μου καὶ περπάτησε τὸ ἀγόρι μου.

—Παναΐα, βάλε τὰ φρένα τοῦ νιονιοῦ του.

Χίλιες παράκλησες γιὰ χίλια πάθη. Κ' ἡ Παναΐα — ἱλαρὴ θάλεγες, ἂν φαίνουνταν τὸ πρόσωπό της — παρηγορᾶ καρδιές, χαρίζει ἐλπίδες, θαματουργεῖ. Τοῦ τρελλοῦ λύνουν τὶς ἁλυσίδες ποὺ τώρα ὑποταχτικὸς καὶ ὑπάκουος δαμάζεται. Τὸν παράλυτο τὸν στήνουν ὄρθιο, τὸν ἄφωνο καὶ βουβὸ τὸν ἀκοῦνε νὰ δέεται φωναχτά. Τὸν τυφλὸ ν' ἀναβλέπει καὶ νὰ σηκώνει τὰ μάτια ἀνοιχτὰ στοὺς οὐρανούς. Τί μεγαλεῖο! Ἡ χαρὰ τοῦ λαοῦ ξεχειλίζει. Τὰ θάματα πασιφάνερα τὸν αἰχμαλωτίζουν, τὸν ταπεινώνουν, τὸν μαλακώνουν: Θεὲ καὶ Κύριε, Παναΐα μεγαλόχαρη!

Ἀνοίγει δρόμος. Ἀπὸ τὸ ἱερὸ βγαίνουν οἱ παπάδες λαμπροντυμένοι νὰ κάνουν τὴν «εἴσοδο». Τώρα ψέλνουν τὸ φ ῶ ς ἱ λ α ρ ὸ ν, αὐτὸ τὸ ἀρχαῖο μέλος, ποὺ τόσο συγκινοῦσε τὸ Βυζάντιο. «Φῶς ἱλαρὸν, ἁγίας δόξης ἀθανάτου πατρός, ἁγίου μάκαρος...».

Ὅλη τὴ νύχτα ἡ Παναΐα δέχεται τοὺς ἀνθρώπινους θαυμασμούς, δέχεται τὰ δῶρα τους, τὶς παρακλήσεις τους, τὶς δεήσεις, τὶς εὐχαριστίες, τὶς κολακεῖες, τὰ θυμιάματα, τοὺς μόσχους, τὰ τάματα: πόδια, χέρια, κεφάλια, κορμιά...

Εἶναι τὰ φτωχικὰ ἀνταλλάγματα τῶν θαυμάτων της. Τὸ φῶς τῆς αὐγῆς ἁπλώνεται σιγὰ - σιγὰ καὶ διαλύνει τοὺς ἴσκιους. Ξυπνοῦν οἱ κοιμισμένοι καὶ νίβουν τὰ πρόσωπά τους, οἱ ἁλυσοδεμένοι ἥμεροι τώρα σιωποῦν, οἱ ἄρρωστοι νοιώθουν νὰ τοὺς φεύγουν τὰ πάθη τους. Ὁ ἥλιος μπαίνει ἀπὸ τὰ μικροπαραθύρια καὶ χύνει δέσμες ἀπὸ φῶς, δέσμες ἐλπίδων. Θυμιάματα, μόσχοι, ἀνθρώπινες βρωμιὲς κι' ἀναπνοὲς μιᾶς νύχτας, ὅλα ἀνάκατα, εἶναι ἡ ἀτμόσφαιρα τοῦ ο ἴ κ ο υ τ ο ῦ Θ ε ο ῦ. Καὶ ὅμως ἡ λειτουργία προχωρεῖ. Ὁ ἥλιος καθαρὸς ὑψώθηκε καὶ φλογίζει αὐγουστιάτικος. Ἱδροκοπᾶ τὸ πλῆθος, λυώνει, λιποθυμᾶ, καὶ ὅμως τοῖχος ἀσάλευτος παρακαλᾶ, κλαίει, σκούζει, ὑψώνει μὲ κατάνυξη τὰ χέρια. — Κάν' τὸ θᾶμα σου, Παναΐα μου, κάν' το!.. Ἀπαιτεῖ.

Στ' ἅγια πηδᾶ ὁ ἱερέας — οἱ ἱερεῖς μὲ τὴ σειρὰ — τοὺς ἀρρώστους ἁπλωμένους στὸ μέσο. Ὁ πρῶτος μὲ τὸ δισκοπότηρο, ὁ δεύτερος μὲ τὴν ἁγία λόγχη, ὁ τρίτος μὲ τὸ κουλιάρι τῆς μετάληψης ὑψωμένο. Τ' ἅγια τῶν ἁγίων... «Ὡς τὸν βασιλέα τῶν ὅλων ὑποδεξαμένοι ταῖς ἀγγελικαῖς ἀοράτοις δορυφορούμενον τάξεσιν ἀλληλούϊα».

Θᾶμα, θᾶμα! Ὁ ἄλαλος μίλησε, ὁ βουβὸς ἄρθρωσε λέξεις. Ὁ παράλυτος ὄρθιος, ὁ χωλὸς εὐθὺς καὶ ὁ τρελλὸς πειθήνιος. Θᾶμα, θᾶμα, θᾶμα!

—Ἡ χάρη σου, ἡ χάρη σου!

—Τὴν Θεοτόκον καὶ μητέρα τοῦ Θεοῦ ὕμνοις ὑμνοῦντες μεγαλύνομεν, ὑψώνει ὁ Παπαθανάσης τὴ φωνή του.

—«Ἄξιον ἐστιν ὡς ἀληθῶς, μακαρίζειν σε τὴν Θεοτόκον, τὴν ἀειμακάριστον καὶ παναμώμητον καὶ μητέρα τοῦ Θεοῦ ἡμῶν. Τὴν τιμιωτέραν τῶν Χερουβεὶμ καὶ ἐνδοξοτέραν ἀσυγκρίτως τῶν Σεραφείμ, τὴν ἀδιαφθόρως Θεὸν Λόγον τεκοῦσαν, τὴν ὄντως Θεοτόκον, Σὲ μεγαλύνομεν».

Μὲ τὰ χείλια πυρωμένα, μὲ τὸ μέτωπο ἱδρωμένο, μὲ τὴν ἀναπνοὴ βαρειὰ ὅλο τὸ ἐκκλησίασμα ἔψαλε τὸ ἀρχαῖο αὐτὸ μέλος σὲ ἦχο Β'. Ἄλλαξεν ὁ λαός, ἡ ἐκκλησιὰ σείστηκε καὶ τὸ σεῖσμα αὐτὸ μεταδόθηκε ὡς τὴν πλατεία.

⁂

Οἱ προσευχὲς καὶ τὰ θάματα τελείωσαν. Τώρα ἀρχίζει τὸ γλέντι, τὸ πιοτό, τὸ φαΐ, τὸ μεθύσι, ὁ χορός, τὰ ὄργανα. Ἡ γκάϊντα κλαίει, ἡ λύρα μοιρέται, τὸ λαοῦτο διθυραμβικὰ σὰ σάλπιγγα τῆς Ἱεριχοῦς. ὀργιάζει. Ὁ λαὸς — κύκλος, ὅση ἡ πλατεῖα χεροπιαστὸς — σέρνει τὸ πόδι ρυθμικό. Ἴχ, ἴχ, ἄν, ἄν, σωστὸ Διονυσιακὸ ὄργιο. Τὰ μάγουλα τοῦ γκαϊντατζῆ φουσκώνουν ὅπως οἱ ἀσκοὶ τοῦ Αἰόλου, φυσοῦν καὶ κρατοῦν τὸ λαλούμενο στὴν ἀμασχάλη καὶ τὴν ἀγκαλιὰ του φουσκωμένο. Τὰ δάχτυλά του ἀνεβοκατεβαίνουν καὶ τὸ ρυθμικὸ χορευτικὸ κομμάτι ἀνάβει τὴ δίψα

τοῦ πηδήματος. Οἱ σάτυροι θαρεῖς κι' ἀνάζησαν. Ἄχ, ἄχ, ἴχ, ἴχ. Θαρεῖς καὶ πατοῦν στὶς φωτιὲς τῶν ἀναστεναρηδῶν καὶ πηδοῦν στὶς φλόγες δίχως νὰ καίγουνται καὶ νὰ φλογίζουνται. Καὶ οἱ πολῆτάδες μέσα ἀπὸ παζάρι διαλαλοῦν τὸ ἐμπόρευμά τους. Εἶναι ταμιένος ὁ καθένας κάτι νὰ φωνάσει γιὰ τὸ γυρισμό. Τὰ παιδιὰ περιμένουν ἄγρυπνα νὰ δεχτοῦν τοῦ παναγυριοῦ τὰ δῶρα : Μιὰ τρομπέτα, ἕνα ἄλογο, μιὰ σαγίτα, μιὰ γαϊτσα, ἕνα σπαθὶ γυριστό, ἕνα τουφέκι, ἕνα καθρεφτάκι, ἕναν θαυμαστουργὸ παλιάτσο. Οἱ μεγάλοι προσμένουν τὴν ἁγια χάρη τῆς Παναγιᾶς μέσα στὸν κόρφο τῶν δικῶν τους, μέσα στὴν ἀφήγηση τῶν θαυμάτων, μέσα στὰ μύρα τ' ἁγιονορίτικα, ποὺ βρωμεροὶ καλαγέροι τὰ μοσκοπουλοῦν ἀνοιμάζοντας τα : τοῦτο τοῦ Ἁγιννικόλα, τοῦτο τοῦ Ἁγιοσπυρίδωνα καὶ τοῦτο τοῦ Ἁγιμόδεστου — ξεχωριστὰ θυμιάματα καὶ μόσχοι.

Ἔτσι, ἡ κόνα Ξαθὼ θὰ καθήσει μπροστὰ στὲ εἰκονοστάσι της νὰ κάψει ἀπ' ὅλα τὰ θυμιάματα, νὰ ὑψώσει τὰ μάτια στὸν οὐρανό, τὰ χέρια μισογυρμένα κατ' ἀπάνω καὶ νὰ δεηθεῖ μεθυσμένη ἀπὸ τὴν ἡδονή :

—Παναγιά μου, σχώρεσέ με, ἅγιοι μου, σχωράτε με.

Καὶ θὰ ταχθεῖ κατόπι νὰ προσκυνήσει κι' αὐτὴ τὴ μεγαλόχαρη τὸ Δεκαπενταύγουστο.

⁂

Τραπέζια μὲ πλούσια φαγοπότια στρώθηκαν. Θὰ χυθεῖ κρασὶ μαῦρο καὶ θὰ φαγωθοῦν τραγιὰ ψημισένα καὶ κατσίκια νόστιμα. Ταῦρις σφαγμένος θὰ μοιραστεῖ — τῆς ἐκκλησιᾶς δῶρο στοὺς παναγυριῶτες — σ' ὅσους προλάβουν.

Καὶ τὸ καταβραδὶς θὰ σχηματιστεῖ ἡ πομπὴ πάλι. Ἑκατοστὲς ἀμάξια θὰ ζωστοῦν μὲ τὰ δῶδια τὰ στριφτοκέρατα μὲ τὰ χαμαγλιὰ στὰ μέτωπα καὶ τὸ πλῆθος θὰ χωθεῖ κάτω ἀπὸ τὶς τέντες, χορτάτο, πιομένο, χορτασμένο, ἁγιασμένο, μὲ τοὺς γιατρεμένους ἀντάμα, ποὺ πᾶν νὰ διαλαλήσουν τὰ θάματα τῆς Παναγίας στὰ πέρατα τῆς χώρας. Καὶ τὸ τραγούδι θὰ ὑψωθεῖ ὡς τὰ μεσάνυχτα καὶ τὰ λαλοῦ-να θὰ ἠχήσουν καὶ ὁ Κὺρ Σωτήρης ὁ Κουτσανδριγιάς γυρνῶντας ἀνάμεσα στ' ἀμάξια ποὺ πᾶν βῆμα βῆμα, νὰ κερνᾶ μὲ τὴν τσότρα του τοὺς φίλους καὶ συνομήλικούς του : τὸν παποῦ Γιαννάκο, τὸν Κόνσολα, τὸν γιατρό, τὸ Χατζηθωμᾶ, τὸν Σάμπο, τὸ Μπουντούρη. Καὶ κερνῶντας θὰ δγάζει τὴ βραχνὴ του φωνὴ τραγουδῶντας:

—Κέρνα μας, κέρνα μας.

Καὶ θὰ κρατεῖ τὸ χέρι του τὸ δεξὶ ὑψωμένο μὲ τὰ δυὸ δάχτυλα τὸ μέσο καὶ τὸν ἀντίχειρα — Ξεθύμασμα Διονυσιασμοῦ. Τί εὐτυχία, τί ἡδονή!

Αὐτὸ θὰ γίνεται καὶ τὸ ναυάγιο θὰ βροντᾶ ρυθμικά, κ' ἡ γκαϊντα θὰ μοίρεται, καὶ τὸ λαοῦτο θὰ γλυνεται ἔνθεο, καὶ ἡ λύρα θ' ἀνάβει τὸ κέφι. Καὶ ἡ Καλλιόπη θὰ πλέξει τ' ὄνειρο τῆς ἀγάπης. Προσπερνώντας πλάνι στ' ἁμάξι ποὺ κάθεται, θὰ τῆς ἁγγίξει τὸ χέρι ὁ Μεγαλῆς ὁ γείτονας ὁ κουντουρᾶς — παλληκάρι λεβέντης — γιὰ ν' ἁρπάξει τὸ μαντηλάκι της, μέσ' ἀπὸ τὰ κοινοδάχτυλα γιὰ σημάδι τῆς ἀγάπης. Καὶ θὰ δαγκάσει τὰ χέρια του ἀπὸ ἔρωτα ἠλεκτρισμένος κι' ἀπὸ ἶμερο. Ἐπίτηδες ταζίδεψε τὸ ταζίδι τοῦ παναγυριοῦ, πεζοπόρος καὶ στρατοκόπος σκοτισμένος γι' αὐτὴν τὴν ὥρα, ποὺ τὴν σοφατσήκε ἡ γυφτοκαπετάνισσα τοῦ ἔρωτα ὁ καῦσός. Quid non sentit amor!

Καὶ θὰ γυρίσει στὴ δουλειά του πίσω νὰ πιάσει τὸ σφυρὶ καὶ τὸ κισελέ, ποὺ θὰ τὸν σφυροκοπήσει πάνω στὸ γάνατό του μὲ τὴ δύναμη λιονταριοῦ. Ἡ ἀγάπη του ἁγιασμένη μὲ τὴς μεγαλόχαρης τὴ χάρη θὰ κλειστεῖ πάλι στὸ καφάσι προσμένοντας τὸ χειμῶνα — τὴν ὥρα τοῦ γλεντιοῦ στὶς ὁνομασίες — ν' ἀντικρύσει πάλι τὴ ματιά της μὲ τὴ φλογερὴ ματιὰ τοῦ ὀνείρου της, ποὺ ἀκοίμητη τὸ κυνηγᾶ καὶ ἀκούραστη τὸ ἐλπίζει.

⁂

Ἡ πομπὴ νὰ τώρα φτάνει ὄξω ἀπὸ τὴν πολιτεία. Ἐκεῖ κομματιάζεται. Δέκα δρόμοι φέρνουν στοὺς δέκα μαχαλάδες τῆς πολιτείας. Ἐπαψαν τὰ ναυάλια, ἡ βοή, τὸ τρίξιμο τῶν τροχῶν, τὰ τραγούδια κι' ὁ Κουτσαντρέας μὲ τὴν τσότρα του νὰ φέρνει νόρους σὰν Βάκχος ἀπέθαντος τῆς ἀνάγκης, σκορπῶντας κέφι καὶ γιορτή.

ΠΟΛ. Π. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

ΠΑΝΗΓΥΡΙ ΤΗΣ ΠΕΤΡΑΣ.

Κατσούλα

αὐτά, μὰ σίγουρα δὲν ἐ-ούτε τὰ μισὰ σὲ σύγκριση πού ἔχω κάμει, γιὰ τὸν το λόγο πού ἀναφέρω καὶ σαν ὅταν μὲ συμβούλευε ἐπειδὴ προτιμῶ νὰ ζῶ χρα νὰ τὴν περιγράφω. ού θυμίζει πῶ; ὁ Ἀνατόλ ά μέρα πού τὸν ἀντάμω στὴ λεωφόρο τοῦ Ἀλ-είπε πῶς προτιμοῦσε τὶς ς τοῦ Περισιοῦ καὶ τὶς ς συνοικιες ἀπὸ τὴ δρι ές συνοικιες ὅπου, ἂν ἐκ-τὸ θαυμασμὸ σας στὲ πέ-ς, οἱ ὧρικες κυριὲς δὲν ντοι παρὰ μ' ἕναν περι-θυμό.

ῶ σὲ μιὰ μυντινέττα πού τοὺς εἶναι ὧρικη, ἐξήγησε κιτ', γυρίζει κι' μοῦ χα-κατὰ πρόσωπο γεντεμέ-τὴν προσκλέσω νὰ γευ-έχεται, μὲ τὸν ὅρο ταυ-ὰ πάρει μαζί καὶ μιὰ φί-νὰ προφυλάξει τὴν χρε-άγμα γιὰ τὸ ὁποῖο δὲν κοβόλου ὅταν ἤμουν μι-κατὰ τριάντα χρονιὰ. Τ' ὐτὸ δὲν τοὺς εἶναι ἀπα-ά, τοὺς χρειάζεται κι ά ποιὰ εἶναι τὰ τραγικὰ

μὲ τὸ σεξουαλικὸ πρό-έργα τοῦ Λῶρενς, συγ-πρὸς τοῦ Σῶ, δείχνουν γχρονη γενιὰ διαφέρει ρονεύμενη. Κι οἱ δυό ὸ καὶ ὁ Λῶρενς, θέλανε ζωγράφει, ἀλλὰ μονάχα ἐχρησιμοποίησε ἀργότε-αστικὸ αὐτὸ μέσο, μὲ μιὰ ητα, ὥστε ἡ ἀστυνομία γκαλερὶ ὅπου ἦταν ἐκ-οἱ πίνακές του, ἐξαφα-ους ἔτσι μιὰ φήμη ἐφή-πῶς κι' ὁ Σῶ ἐδοκίμα-ὲ δὲ ζωγράφισε τίποτε, ἀποτελέσματα ποὺ πετυ-εἶχαν ἐπιφοβιστεῖ κάμια η. Γιὰ τὴν ἀπάντηση τὸν ιὰ ὁ Σῶ ἦταν ἐπιτρο-καθάπτης, ἀλλὰ οἱ νεοι μος ἀντιτέχνες ζοῦνε ζῶν τῶν ἀπειλῶν ἐχουν Λῶρενς.

περίεργο, κι ὁ ἕνας χι τοὺς δυὸ αὐτοὺς ἀντρες δο τῆς νιότης των ἀπὸ μὲ τὴν ἀρετὴ τους, ἀν ὑποχώρησε στοὺς πει-κόσμου τούτου πολὺ τὸ Σῶ, ὲ ὁπεῖος, πρέ-παναλάβουμε, διατήρη-δενικότητά του ἀπείλη σιεννιά του χρόνια. Τὸ δέλημα ἐκάνισε τρομα-ὥρες ὥσπου ἔπαιρε κά καὶ περιλανήθηκε ἐσὲ μποροῦσε μὲ τὸν «Ἔρα-ὶδη Τσάττερλεϋ».

η τοῦ Σῶ γιὰ τὸ Λῶ-άφτ ἀστη. Τὸ «Sons εἶναι, λέει, ἔργο με-ἄλλα προσθέτει, ἂν ἀ-

φανερώνει τὴν ἀδιάσειστη πίστη του πρὸς ὅ,τι ἐνεμόζετει ἔρωτας.

Πρέπει νὰ τὸ προλογίσω δίνοντας ἐξηγήσεις γιὰ δυὸ ἢ τρεῖς διαθέσεις σχετικὲς μὲ τὶς ὁπεῖες· ἐπέμεινε ὁ Σῶ. Δὲν ἔπαψε νὰ ἐπιμένει, μαθαίνοντας πῶς θὰ ἐδημοσιεύονταν, ν' ἀποκαθάρω, νὰ εὐνουχίσω τὸ κείμενό του, ἀπὸ φόβε μήπως προσβληθεῖ κιμμιὰ γριὰ ἐπαρχιώτισσα ποὺ ἡ συμπάθειά της τοῦ φαίνεται ἀπαραίτητη, μολονοτι περνοῦσε καὶ χωρὶς αὐτὴν ἐδῶ καὶ σαραντα χρόνια ὅταν ἡ ζωὴ του ἦταν ἀλησμόνητη· ἀγάπες καὶ ἕνας ὁλη-θινὸς φίλος τοῦ ἦταν τόσο πολύτιμος ὅσε μιὰ χάρα ψωμιοῦ σὲ καιρὸ πείνας. Μοῦ ἐπέβαλε στὸ γράμμα ποὺ μοῦ ἔστειλε, ν' ἀντικαταστήσω τὸ «πόρνη» μὲ τὸ «ἐρωμένη», παρατηρώντας πῶς ἡ γλῶσσα τῶν ναυτικῶν δὲ συμπίπτει πάντα μὲ τὴ γλῶσσα τῶν διαβατῶν. Χρειάστηκε ἀκόμα ν' ἀντικαταστήσω τὸ «σχέσεις» μὲ τὸ «χαριεντισμοὶ»! Μὲ τὴν πρόφαση πῶς ἔπρεπε ν' ἀποκατασταθῶ ἠθικὰ ἐπειδὴ εἶχα γράψει τὰ «Ἡ ζωὴ μου καὶ οἱ ἐρωτές μου», μὲ ὑποχρέωσε νὰ μὴ χρησιμοποιήσω ἐδῶ κιμμιὰ λέξη ποὺ θὰ μποροῦσε νὰ σκανδαλίσει τὶς οἰκότροφες ἑνὸς μενάστηριοῦ.

Εἶναι νὰ ρωτιέται κανεὶς; ἂν τοῦ συμβαίνει ποτὲ τοῦ Σῶ νὰ διαθέσει κανένα σύγχρονο βιβλίο. Μοῦ ἔρχεντκι βιβλία ἀπὸ τὴν Ἀμερικὴ καὶ τὴν Ἀγγλία ποὺ μετάχειρίζουνται παλιοὺς σχῆματικοὺς ὅρους περισσότερο ξεσκεπασμένους ἀπὸ κεινους ποὺ μοῦ στοίχισαν ἑκατὸ κατάδικες γιὰ τὴν ἀσέβεστηγορία μου. Ὁ κόσμος προόδευε. Ὁ Μπέρναρ Σῶ παρακολουθεῖ τὴν ἐξέλιξη : «Χαριεντισμοὶ» ἀντὶ «σχέσεις»! Τί τσακίσματα! Στὸ λόγο τῆς τιμῆς μου, δὲ μπορῶ νὰ προβῶ σ' αὐτὲς τὶς διερευνήσεις χωρὶς νὰ προειδοποιήσω σχετικὰ τὸν ἀναγνώστη, ποὺ θὰ μπορέσει ἔτσι νὰ ἐκλέι στὴ θέση τους τὶς λέξεις τὶς προγραμμένες ἀπ' τὸ Σῶ καὶ ν' ἀποδώσει στὸ φράσιμα τὸ ρωμαλέο τένε του ἀπ' τὸν ὁποῖο θὰ τὸ στερεῦσε ἂν τὸν κρίνε ἐλεύθερο στὶς παραξενιές του.

Μπορεῖ αὐτὲς οἱ μικρολογίες νὰ προέρχουντκι ἀπὸ τὸ φοβιτσιάρη Σῶ ποὺ ξαναγυρίζει στὶς ὀλιγοψυχίες τῆς παιδικῆς του ἡλικίας, μὰ οἱ ἀντικαταστάσεις αὐτὲς τῶν λέξεων εἶναι τέτιες, ποὺ ἡ ὑπόθεση φαίνεται ἀστήριχτη. Θὰ πρόκειται μᾶλλον γιὰ τὸ φόβε τοῦ «τί θὰ πεῖ ὁ κόσμος» σ' ἕναν ἄνθρωπο μὲ τὸ ἀνάστημα τοῦ Σῶ, ὅτι δύση τῆς στρόιδρομιᾶς του τίποτε δὲν εἶναι πιὸ γελοῖο ἀπ' αὐτό

Εὐχαριστήθηκα πολὺ ὅταν ἔλαβα τὴν ἐξομολόγηση αὐτὴ τοῦ Σῶ, συνταγμένη ἀπὸ τὸν ἴδιον, κκι οἱ μεταβολὲς του δὲ μποροῦν νὰ μειώσουν τὴν ἀξία της. Γιὰ ὁποιον ξέρει νὰ διαβάζει ἀνάμεσα ἀπὸ τὶς γραμμές, δὲν τῆς λείπει τίποτε καὶ ὅλα εἶναι σ' αὐτὴν κατάληχτικά ια. Τὴν παράθετω καὶ ες ἂς κρίνουν.

24 Ἰουνίου 1930.

τὲ Φράνκ Χάρρις,

ι ἀρχή, ὦ εἰσγράφας,' κλλὰ στὸ μυαλὸ σας πῶς ορέσετε νὰ μάθετε τίποτε οιχισμὸ τοῦ ἀντικειμένου ἢ ραφουμένου» σας ἀπὸ μιὰν ιρίθμηση τῶν χαριεντι-. Δὲν εἴχατε κμιὰν ἀπα-τέτιας λογῆς στὴν περι-ῦ Σαιξπὴρ κκι ἡ περίπτω-pys προσφέρει ἕναν παρό-λογο γικ μερικὰ μενάχκα ἰά ξέρετε, σχετικά, πολὺ ρα στὲ σῶλο γικ σὲ παρὰ γιὰ τὸν Pepys. Ἂν ιεν νὰ σᾶς δηγηθῶ ὅλες τετιες αὐτοῦ τοῦ εἴδους ς βρῆκα εὐχαρίστηση, δὲ ατε περισσότερο στὴν ἀ-υ ἱστορίκ, πολὺ λιγώτερο αλικὴ μου ἱστορίκ. Θὰ ἁπλούστατκ ἐκεῖνο ποὺ ἰ τώρα, πῶς εἶμαι ἕνκ πλάσμκ. Ἂν ἔχετε ἀμ-γιὰ τὴ φυσιολογικὴ μο τκ, βγάλτε τις ἀπὸ τ ιὲν εἶμκι ἀνίκκνος; δὲν ρος δὲν εἶμκι ὁμοφ-ὸ ἐξκιρετικὰ εὐκίσθητος ι παράλογκ.

ΟΣ ΣΤΟ ΕΡΧΟΜΕΝ)